

ILMIY-AMALIY
ELEKTRON JURNAL

Iyul №7, 2026

Агробизнес, наука и
технология

AGROBIZNES FAN VA TEXNOLOGIYALAR

Agribusiness, science and
technology

№ 083688

ISSN:
3060-5245

Toshkent-2026

Platform &
workflow by
OJS / PKP

BOSH MUHARRIR

Oblomurov Narzullo Naimovich – i.f.d. (DSc), professor.

Bosh muharrir o'rinbosarlari:

Islamov Soxib Yaxshibekovich – q.x.f.d. (DSc), professor.

Sultonov Kamoliddin Sadriddinovich – q.x.f.d. (DSc), professor.

Farmonov To'liqin Xayitmurodovich – i.f.d. (DSc), professor.

Muharrir:

Beglayev Uchqun Xurramovich – i.f.f.d. (PhD), dotsent.

Tahrir hay'atining xalqaro a'zolari:

Kusainov Xalel Xaymullayevich – i.f.d. professor (Qozog'iston davlat texnologiya universiteti)

Vilija Aleknevičienė – i.f.d. professor (Universitet Vitovta Velikogo)

Gilbert Ludwig – professor, (Jamk University of Applied Sciences)

Bobojonov Ixtiyor Baxtiyorovich – i.f.d. professor (Germaniyaning Leybnits nomidagi Markaziy Osiyoda qishloq xo'jaligini rivojlantirish instituti (IAMO))

Daiva Makutenene – professor, (Vitautas Magnus universiteti, Litva)

Xaitboyeva Nargiza Alikulovna – i.f.d. dotsent (Tojikiston davlat huquq, biznes va siyosat universiteti)

Tahrir hay'ati:**08.00.00-Iqtisodiyot fanlari:**

Gulyamov Saidasror Saidaxmedovich – i.f.d. (DSc), professor;

Saidov Muxammad-Ali Xakimovich – i.f.d. (DSc), professor;

Rustamova Iroda Baxramjanovna – i.f.d. (DSc), professor;

Ochilov Ilhom Sayitqulovich – i.f.d. (DSc), professor;

Askarov Nazimjon Niyozovich – i.f.d. (DSc), professor;

Abdullayev Altinbek Yangibayevich – i.f.d. (DSc), professor;

Boltayev Abror Sayitmuradovich – i.f.d. (DSc), dotsent;

Abduvasikov Abduaziz Abdulazizovich – i.f.n. professor;

Mamadiyarov Dilshad Uralovich – i.f.n. dotsent;

Achilov Mashrab Ulug'bekovich – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Galimova Feryuza Rafikovna – i.f.n. dotsent;

Odilova Dilnozaxon Barnayevna – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Yangiboyev Dilshod G'ulomovich – i.f.f.d. (PhD);

Saidova Dildora Nurmatovna – i.f.n. dotsent;

Dexkanova Nilufar Sagdullayevna – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Roziqov Jahongir Mustaqim o'g'li – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Boltayev Nurali Shiramatovich – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Ibragimova Madina Ismoilovna – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Javlijev Nuriddin Bektemir o'g'li – i.f.f.d. (PhD).

06.00.00-Qishloq xo'jaligi fanlari:

Shokirov Alisher Djuraboyevich – q.x.f.d. (DSc), professor;

Mardanov Husniddin Xolbozorovich – q.x.f.d. (DSc);

Abdiyev Fozil Rashidovich – q.x.f.d. (DSc);

Sattorov Maqsud Axtamovich – q.x.f.d. (DSc);

Yuldashov Nurbek Ergashovich – v.f.d. (DSc);

Xalmirzayev Dilmurad Kamilovich – q.x.f.d. (DSc), dotsent;

Namazov Ixtiyor Choriyevich – q.x.f.d. (DSc), professor;

Xudayqulov Jonibek Bozarovich – q.x.f.d. (DSc), professor;

Eshonqulov Jamoliddin Saporboy o'g'li – q.x.f.d. (DSc), professor;

Abdullayev Anvar Kodirullayevich – b.f.n., katta ilmiy xodim;

Atabayev Ma'ruf Maxmudovich – q.x.f.n. professor;

Safarov Asqar Asadullayevich – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent;

Mustafakulov Davron Mamatqulovich – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent;

Kasimov Botir Sadriddinovich – q.x.f.f.d. (PhD);

Akramov Umiddilla Ikramdjanovich – q.x.f.n. dotsent;

Elboboyev Abdug'ani Shuxrat o'g'li – q.x.f.f.d. (PhD);

Muxammadov Yo'ldoshbek Akmal o'g'li – q.x.f.f.d. (PhD);

Maxmudova Shaxnoza Abdufattaxovna – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent;

Idrisov Xusanjon Abdujabborovich – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent.

MUASSIS

Toshkent davlat agrar
universiteti

ALOQA UCHUN MA'LUMOTLAR

Manzil: Toshkent viloyati, Qibray
tumani, Universitet ko'chasi, 2-uy.

Jurnalning telegram manzili:

t.me/agrobiznes_elektronjurnal

E-mail: licht-1989@mail.ru

Jurnalning rasmiy sayti:

<https://www.agrobiznesjournal.uz>

Tel: +(998) 93 439 30 00

Jurnalning ilmiyligi:

Ma'lumot uchun, OAK
Rayosatining 30.11.2024-yildagi
№364/5-sonli qarori bilan
08.00.00-Iqtisodiyot fanlari
bo'yicha, 08.05.2025-yildagi
№370/5-sonli qarori bilan
06.00.00-Qishloq xo'jaligi fanlari
bo'yicha "Dissertatsiyalar asosiy
ilmiy natijalarini chop etish
tavsiya etilgan milliy ilmiy
nashrlar ro'yxati"ga kiritilgan.

Elektron nashr, 673 sahifa.

E'lon qilishga 2026-yil 30-iyulda
ruxsat etildi.

JAMSHID SHODMONOV

The growth of online shopping in Uzbekistan and its impact on consumer behavior.....412

ERKABOYEVA JASMINA SAFARALI QIZI

Xususiyl tadbirkorlik: kichik biznesning rivojlanishi va strategik yutuqlari.....426

TASHNAZAROVA SITORA FAXRIDDINOVNA

Sanoat tarmoqlarini rivojlantirishda investitsiyalardan foydalanishning zaruriyati va o'ziga xos xususiyatlari.....432

ERGASHEVA SHAXZODA BAHROM QIZI

Sun'iy intellekt yordamida yashil iqtisodiyotni rivojlantirish.....442

BAHROM KAMILOVICH AVEZOV

Orol dengizi mintaqasida qashshoqlikni kamaytirish: ijtimoiy-iqtisodiy, ekologik va institutsional yondashuvlarning ko'p o'lchovli tahlili.....448

MAHMUDOV QUDRATILLO XURSANDBEK O'G'LI

O'zbekiston tijorat banklarida kredit risklarini baholash va boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish: xalqaro standartlar va milliy amaliyot.....458

QISHLOQ XO'JALIGI FANLARI

OCHILDIEV UKTAM OLLANAZAROVICH

Surxondaryo viloyatida anor yetishtirishning agrotehnologik xususiyatlari.....466

XUDAYQULOV JONIBEK BOZAROVICH, QASHQABOYEVA CHULPANOY TULKUNOVNA, ALISHEROV XASAN ALISHER O'G'LI

Dunyo mamlakatlari va O'zbekistonda sholini muttasil yetishtirishda mineral va organik o'g'itlar qo'llashning hosildorlikga ta'siri.....472

ЧОРИЕВА ЗАРХОЛ ҚОДИРОВА

Суғориш усуллари ва тартибини анор навлари фенологик фазаларининг ўтиш муддати ва давомийлигига таъсири.....478

MIRZASOLIYEV MIRZAOSIMJON MIRZASOYPOVICH

Oraliq ekin sharoitida turli ekish sxemalarining piyoz hosildorligiga ta'siri.....484

МАВЛОНОВА НАСИБА УМАРОВА

Оптималь суғориш ва сув танқислиги шароитида ғўзанинг навлараро мураккаб дурагайларида олинган оила, тизма ва навида 1000 донга чигит вази белгисининг шаклланиши.....488

MUXTOROV O'ZBEKXON BURHONOVICH

Davlat mulkchiligi sharoitida qishloq xo'jaligi yerlarini me'yoriy baholashning gibril modeli: obyektiv va bozor signallarini integratsiyalash asosida.....493

YO'LDOSHEV NURBEK ERGASHOVICH, SAYFULLAEVA MAXBUBA ILXOMOVNA

«Alpek» mahalliy antigelmint substansiyasining quyonlarda o'tkir toksikligini klinik, gematologik va biokimyoviy baholash.....501

OCHILOVA MUXAYYO SHAKAR QIZI

Baholash natijalari asosida yer tuzish loyihalarini optimallashtirish.....509

YULDASHOV NURBEK ERGASHOVICH, ZAHRIDDINOVA GAVHAR HASAN

QIZI

Chorvachilik mahsulotlari xavfsizligini ta'minlashda go'sht va go'sht mahsulotlarini veterinariya-sanitariya jihatidan baholash usullari va ilmiy-amaliy ahamiyati.....516

MIRZASOLIYEV MIRZAOSIMJON MIRZASOYPOVICH, SHOKIROV ALISHER

JO'RABOYEVICH

Piyozni oraliq ekin sifatida ko'chatidan ekib yetishtirishda piyoz nav namunalarining rivojlanish bosqichlarini davomiyligi.....521

ТРЯНОВСКАЯ РАНО АБДУСАТТАРОВНА, ИСАМУХАМЕДОВ САЛИХ

ШУКУРОВИЧ

Сезонная динамика клинических показателей Африканских страусов разных возрастных групп в условиях Узбекистана.....526

TURDALIEV JAMOLBEK MO'MINALIEVICH, SANAQULOV SUXROB

FARMONQULOVICH

Teskari Osmos texnologiyasi yordamida minerallashgan kollektor-drenaj suvlarini tozalash va uning tuproq ekologik-meliorativ holatiga ta'siri.....531

BO'RIYEV ABROR NORTAJIYEVICH, NIZOMOV RUSTAM AXROLOVICH

No'sh piyozdan bosh piyoz yetishtirishda ekish sxemalarining iqtisodiy samaradorlikka ta'siri.....539

KAMALOVA NARGIZA MAXAMMADOVNA

Pomidorni kokteyl tipidagi duragay namunalarining hosildorligi.....545

OCHILOVA MUXAYYO SHAKAR QIZI

Yer tuzishni majmuaviy baholashning integrallashgan ko'rsatkichini shakllantirish va hisoblash algoritmi.....552

BOLTAYEV SAYDULLO MAQSUDOVICH, MELIYEVA FAROG'AT SHAVKAT

QIZI

Kuzgi bug'doyning (*Triticum Aestivum* L.) biometrik ko'rsatkichlari va hosil elementlarining shakllanishiga mineral o'g'itlarga qo'shimcha tabiiy adsorbentlarni qo'llashning ta'siri.....567

UZOQOV ADIXAMJON ABRORJON O'G'LI

Qator orasi va ko'chat qalinligining sholi hosili va don sifatiga ta'siri.....571

BOBOBEKOVA SHAROFAT DO'STNAZAR QIZI

Sug'oriladigan yerlarning sho'rlanish dinamikasi va meliorativ holatini baholash.....576

MUNIRA SHAVKATOVNA XUDAYQULOVA

Sabzavot loviyasi (*Phaseolus Vulgaris* L.)ning navlari o'sishi, dukkak shakllanishi va hosildorligiga ta'siri.....582

ESHONQULOV JAMOLIDDIN SAPORBOY O'G'LI, XUDAYBERGENOV NE'MATULLA MATKARIMOVICH, TO'XTAYEVA GULSHAN PO'LOTOVNA

Buxoro-10 (Sardor-1) va Porloq-1 g'o'za navlari ekilgan tajriba dalasi tuprog'ining suv o'tkazuvchanligi.....587

SAYFIDINOV XAYITMUROD ZIYEDULLAYEVICH

Ekish chuqurligi va minutuganak vaznining kartoshka Sante navi Palak hamda ildiz massasiga ta'siri.....591

RAHMANOV ASHRAF KOMILOVICH, MAVLANOV LAZIZ BAXTIYOR O'G'LI	
Qattiq bug'doy nav va tizmalarini laboratoriya sharoitida qurg'oqchilikka chidamliligini baholash.....	596
ABDULLAYEVA HILOLA RAVSHANOVNA, QOSIMOV AXMADJON ABDUQODIROVICH, AYTAYEVA DILFUZA RUSTAMBOY QIZI	
Oltinsimon qorag'at navlari va duragaylarining pishish davrida mevalarining biokimyoviy tarkibini aniqlash.....	600
OCHILOVA MUXAYYO SHAKAR QIZI	
Gis texnologiyalari asosida mavzuli va dinamik xarita-sxemalarni yaratish prinsiplari.....	604
УБАЙДУЛЛАЕВ МАДАМИНЖОН МЎМИНЖОН ЎҒЛИ, МАМАСОЛИЕВ ЗАФАРБЕК КИМСАНБОЕВИЧ, ЭРГАШЕВ НОДИРБЕК ЮЛДАШАЛИЕВИЧ	
Ўрта толали ғўза навларининг ҳақиқий кўчат қалинликларини ўрганиш.....	614
MUSIRMANOV NURALI FAYZULLAEVICH	
O'zbekiston sharoitida qoramol embrionini transplantatsiya qilish natijasida olingan buzoqlar tug'ilgandagi tirik vazn ko'rsatkichlari.....	620
RAVSHANBEK INOMJONOVICH SIDDIQOV, FAZLIDDIN ERGASHOVICH UZAKOV	
O'zbekiston sharoitida mahalliy va xorijiy kuzgi bug'doy kolleksiya namunalarining biometrik ko'rsatkichlari tahlili.....	624
ДЖЎРАЕВ МУҚИМЖОН ЯКУБЖАНОВИЧ, ЁКУБЖОНОВ ФАЗЛИДДИН ХУСНИДДИН ЎҒЛИ	
Такрорий экин сифатида етиштирилган дуккакли экинларнинг поя баландлигига маъданли ўғит меъёрларининг таъсири.....	630
ABDULLAYEVA HILOLA RAVSHANOVNA, SHAYKOVA DILNOZA DILMUROD QIZI	
Isitilmaydigan issiqxona sharoitida yetishtirilayotgan ayrim qulupnay navlarining morfo-biologiyasi.....	639
AVEZOVA ASALXON HAYITBOY QIZI, JUMANIYOZOVA SEVINCH G'ANIY QIZI	
Iqlimiy o'zgarishlar sharoitida g'o'za va mevali daraxtlar so'ruvchi zararkunandalari populyatsiya dinamikasining transformatsiyasi.....	644
GULMURATOVA SEVARA O'RAZALI QIZI, MAMARAXIMOV BUNYOD IKROMOVICH	
Beda nav, namunalarining lalmikor maydonlardagi bargdorlik ko'rsatkichlari.....	657
ДЖУМАНИЯЗОВА ЮЛДУЗОЙ АБДУШАРИПОВНА, ЛАТИПОВА РЎЗАЖОН ШАВКАТОВНА	
Минерал ўғит меъёрларини оқ жўхорининг "Тошкент оқ донлиси" навининг ўсиш кўрсаткичлари ва ҳосилдорлигига таъсири.....	661
KAYUMOV NORBOY SHAKIRJONOVICH, SULTONOV KUDRAT RUSTAMOVICH	
No'xatning agroekologik nav sinash ko'chatzorida nav va tizmalarning xosildorlik va don sifat ko'rsatkichlari.....	668

УЎТ: 633.511;631.542.4.

ЎРТА ТОЛАЛИ ҒЎЗА НАВЛАРИНИНГ ҲАҚИҚИЙ КЎЧАТ ҚАЛИНЛИКЛАРИНИ ЎРГАНИШ

УБАЙДУЛЛАЕВ МАДАМИНЖОН МЎМИНЖОН ЎҒЛИ

Фарғона давлат техника университети “Озиқ-овқат технологияси
ва хавфсизлиги” кафедраси доценти, қ.х.ф.д.(DSc)

E-mail: mubaydullaev6554@gmail.com

МАМАСОЛИЕВ ЗАФАРБЕК КИМСАНБОЕВИЧ

Пахта селекцияси уруғчилиги ва етиштириш агротехнологиялари илмий
тадқиқот институти Фарғона илмий тажриба станцияси директори

E-mail: mamasolievzafar@gmail.com

ЭРГАШЕВ НОДИРБЕК ЮЛДАШАЛИЕВИЧ

Пахта селекцияси уруғчилиги ва етиштириш агротехнологиялари илмий
тадқиқот институти Фарғона илмий тажриба станцияси директор

ўринбосари, қ.х.ф.ф.д.,(PhD)

E-mail: nodirbekergashev80@gmail.com

Аннотация. Ушбу мақолада илмий изланишлар натижаларига кўра, йиллар давомида ўтказилган 1-тажрибада С-6775 ва С-8290 навининг вариантлар ва қайтариқлар бўйича ўртача кўчат қалинликлари бўйича маълумотлар келтирилган бўлиб, дефолиация 30-40% кўсаклар очилганда ўтказилиш белгиланган назорат вариантыда йиллар бўйича ўртача кўчат қалинликлари мутаносиб равишда 86,8; 89,1 ва 89,3 минг/га ни ташкил этиб, 3 йилда ўртача 86.1 минг/га тенг бўлган.

Калит сўзлар: ғўзалар, кўчатлар, кўчат қалинликлари, қайтариқлар, вариантлар, умумий дала майдони, кўрсаткичлар, натижалар.

Аннотация. В данной статье, по результатам научных исследований, приведены данные по средней густоте стояния по вариантам и повторностям в 1-м опыте, проведенном в течение многих лет, у сортов С-6775 и С-8290, в контрольном варианте, где дефолиация проводилась при раскрытии 30-40% коробочек, средняя густота стояния по годам составила соответственно 86,8; 89,1 и 89,3 тыс./га, что в среднем за 3 года составило 86,1 тыс./га.

Ключевые слова: хлопчатник, рассада, густота стояния, повторения, варианты, общая площадь поля, показатели, результаты.

Abstract. In this article, according to the results of scientific research, data on the average plant density of the С-6775 and С-8290 varieties by variants and replications are presented in the 1st experiment, conducted over the years, and in the control variant, where defoliation was carried out at 30-40% boll opening, the average plant density over the years was 86.8; 89.1 and 89.3 thousand/ha, which averaged 86.1 thousand/ha over 3 years.

Keywords: cotton, seedlings, stocking density, repetitions, variants, total field area, indicators, results.

КИРИШ

Ҳар қандай парвариш этилаётган ғўза ўсимликларида сифатли дефолиация агротадбирини амалга ошириш учун, аввало ғўза экилган майдондаги кўчатлар сони ва уларнинг қалинлик даражаси ҳам муҳим аҳамият касб этади. Сабаби ғўза етиштирилган майдонда етарли кўчат сони бўлмаса у ерда ҳар қандай ўғитлаш, чилпиш, дефолиация каби муҳим

агротадбирлар қанча ўтказилмасин кўзланган пахта ҳосилини олишга эришиб бўлмайди, чунончи ҳар бир кўчатда етилган кўсаклар сони ҳам ҳосилдорликни кўрсатувчи асос бўлиб хизмат қилади. Бироқ шуни ҳам айтиш жоизки, майдонда ғўза кўчатлар сонини меъёрдан ортиқ даражада бўлишлиги, ягоналаш ишларини самарали олиб борилмаслиги бевосита пахта ҳосилдорлигини кескин пасайишига қолаверса, турли касалликларни авж олишига ва пахта толасининг сифат кўрсаткичларига ҳам салбий таъсир этишлиги соҳа олимлари томонидан айтиб ўтилган.

Қўлланилган дефолиантлар тури, меъёри ҳамда муддатлари аҳамиятли ҳисобланади. Бинобарин, ўсимликнинг нави, кўчат қалинлиги ва бошқа омилларга ҳам боғлиқ эканлиги олиб борилган тажрибаларда ҳам ўз исботини топган [1].

АДАБИЁТЛАР ШАРҲИ

С.Р.Алланазаровнинг айтишича, ғўза навларининг мақбул кўчат қалинликлари аввало уларнинг биологик хусусиятларига, ғўза тупининг тузилиш ўлчамига (габитус) боғлиқдир [4]. Тажрибалардан маълумки, кўчатлар сонини меъёрида бўлишлиги, маъдан ўғитлар ва сувдан самарали фойдаланиши сабабли ўсимликларни ўсиши ва ривожланишини кучайиши натижасида бақувват ва серҳосил ўсимликларда ҳосил элементлари ва кўсакларнинг сезиларли кўпайиши кузатилган [2].

Д.Ж.Абдуманнобовичнинг хулосасига кўра, кўчат қалинлигининг ортиб бориши, кўчатларни амал даври давомида ҳар-хил омиллар таъсирида нобуд бўлиш даражасини кўпайтиради. Пахта ҳосилини ўз вақтида йиғиб-териш олиш муҳим агротехник тадбир ҳисобланади. Кўпгина ҳолларда ғўза майдонларида 25-30% кўсак очилгандан теримга тушиш оқибатида, тўлиқ етилмай яхши очилмаган кўсаклар пахтаси теришиб, пахта ҳосили салмоғи ва сифати пасайиб кетади [3].

ТАДҚИҚОТ УСЛУБИЁТИ

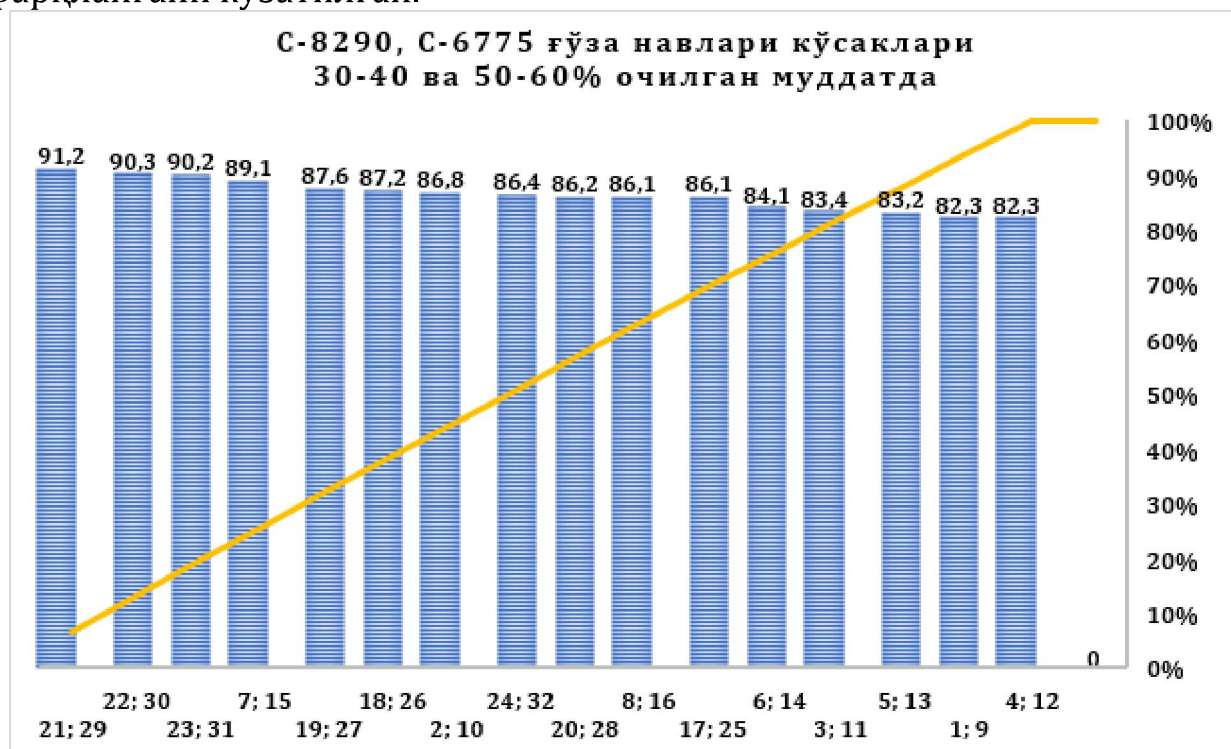
Юқоридаги долзарб вазифалардан келиб чиқиб, 2018-2022 йиллар давомида мавзу юзасидан тадқиқотларимиз Фарғона вилоятининг Қува туманида жойлашган Пахта селекцияси, уруғчилиги ва етиштириш агротехнологиялари илмий-тадқиқот институти илмий тажриба станциясининг ўтлоқи соз, механик таркибига кўра оғир қумоқ, кам шўрланган, сизот сувлари 1,6-1,8 метр чуқурликда жойлашган тупроқ шароитида олиб борилди. Илмий изланишлар ЎзПИТИда қабул қилинган “Методика полевых опытов с хлопчатником”, “Дефолиантларни синаш бўйича услубий кўрсатмалар”, “Методы определения свойств хлопка-волокна” ва “Дала тажрибаларини ўтказиш услублари” қўлланмалари асосида олиб борилган ҳамда олинган маълумотлар Б.А.Доспеховнинг “Методика полевого опыта” услуби бўйича Microsoft Excel дастури асосида математик-статистик таҳлил қилинган.

ТАДҚИҚОТ НАТИЖАЛАРИ

2018-2022 йиллари ўтказилган 1-тажрибада С-6775 ва С-8290 навининг вариантлар ва қайтариқлар бўйича ўртача кўчат қалинликлари бўйича маълумотлар 1-расмда келтирилган бўлиб, дефолиация 30-40% кўсақлар очилганда ўтказилиш белгиланган назорат вариантыда йиллар бўйича ўртача кўчат қалинликлари мутаносиб равишда 86,8; 89,1 ва 89,3 минг/га ни ташкил этиб, 3 йилда ўртача 86.1 минг/га тенг бўлган. Вариантлар бўйича ўртача кўчат қалинликлари 87,1 минг/га дан 90,1 минг/га оралиғида бўлган ҳолда, кўсақлар 50-60% очилганда дефолиация ўтказилиш белгиланган (17-24) вариантлар орасида ҳақиқий кўчат қалинликлари 87,5-91,2 минг/га атрофида бўлгани аниқланиб, С-8290 навининг даладаги ўртача кўчат қалинликлари 89,2 минг/га ташкил этган. Бу тажрибада парваришланган яна бир С-6775 ғўза навида кўсақлар 30-40% очилганда дефолиация ўтказилиш белгиланган (9-16) вариантлар орасида ҳақиқий кўчат қалинликлари 83,1-88,4 минг/га атрофида бўлиб, С-8290 навининг паралель вариантлари кўрсаткичларидан 4,0-2,2 минг/га фарқлангани кузатилган.

**1-расм. Ғўза навларинини ҳақиқий кўчат қалинликлари
(минг/га), (1-тажриба)**

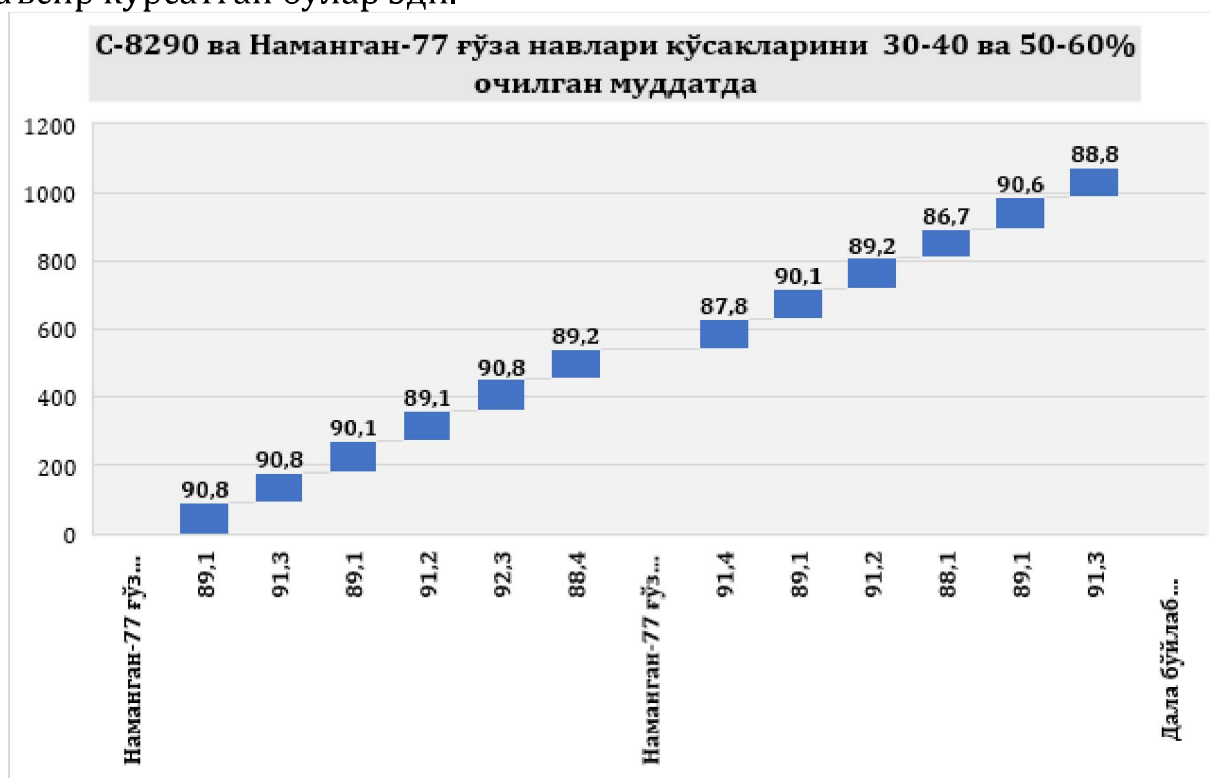
Дефолиация кўсақлар 50-60% очилганда ўтказилиш белгиланган (25-32) вариантлар орасида ҳақиқий кўчат қалинликлари ўртача 86,1-90,2 минг/га атрофида бўлиб, дала бўйича ўртача кўчат қалинлиги 86,4 минг/га ни ташкил этган ҳолда С-8290 навиникига нисбатан ўртача 2,8 минг/га фарқланган.

2-тажрибадаги С-8290 ғўза навининг кўсаклари 30-40% очилганда дефолиация ўтказилиш белгиланган (1-6) вариантлар орасида ўртача кўчат қалинликлари (3 йилда) 86,4-91,3 минг/га атрофида бўлиб, 1-тажрибадаги паралель (1-8) вариантларникидан 1,3-1,2 минг/га фарқлангани аниқланган бўлса, кўсаклар 50-60% очилганда дефолиация ўтказилиш белгиланган (13-18) вариантлар орасида юқоридаги кўрсаткичлар мутаносиб равишда 88,4-91,3 минг/га оралиғида бўлиб, дала бўйича ўртачаси 90,6 минг/га тенг бўлган. Бу кўрсаткич 1-тажрибада С-8290 навиникидан 1,4 минг/га фарқланган холос.

Таъкидлаш керакки, тадқиқот йиллари иқлим шароитлари қулай келганлиги сабабли барча агротехник тадбирлар вақтида бажарилган. Ваҳоланки, тажрибаларда ҳақиқий кўчат қалинликлари катта рақамларга фарқланадиган бўлса, аввало ғўза тупларининг тузилиш ўзгарган бўлар, натижада кўсаклар вазни ҳам фарқланиб пахта ҳосили салмоғига салбий таъсир кўрсатган бўлар эди.

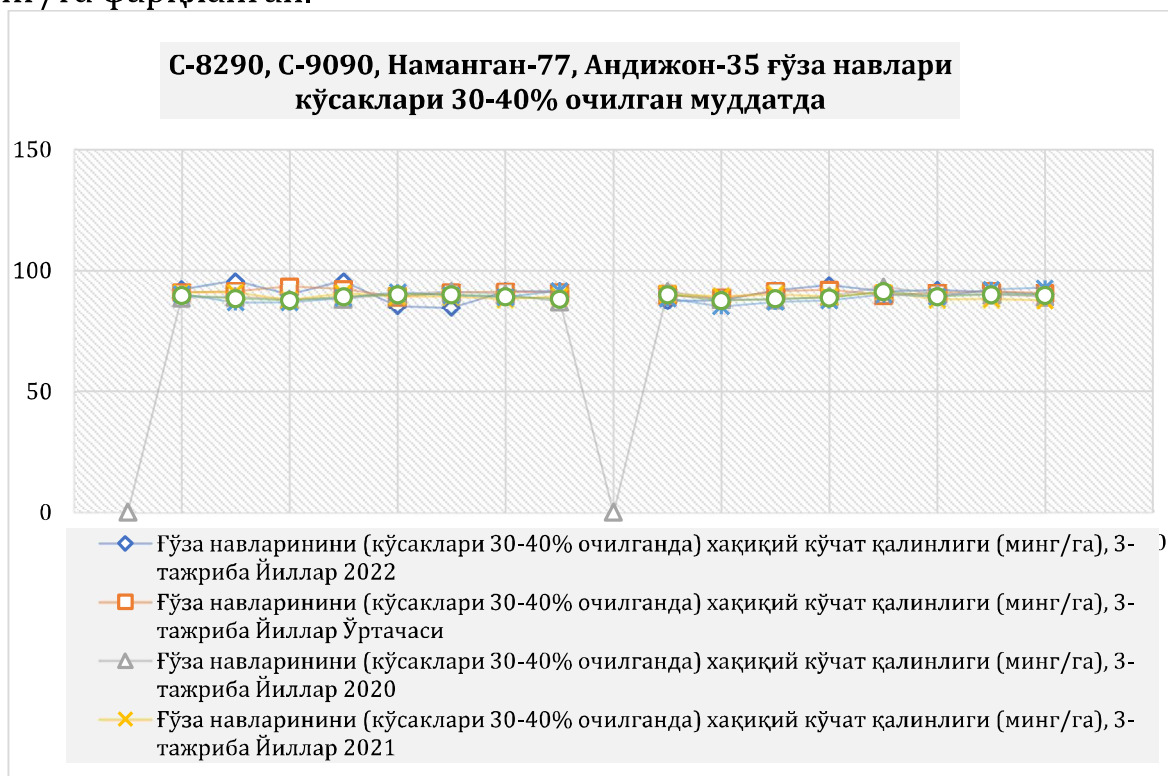
2-расм. Ғўза навларинини ҳақиқий кўчат қалинликлари (минг/га), (2-тажриба)

2-тажрибада парваришланган Наманган-77 навининг ҳақиқий кўчат қалинликлари ҳам С-8290 навига яқин (2-диаграмма) бўлиб, дефолиация кўсаклар 30-40% очилганда ўтказилиш белгиланган (7-12) вариантлар орасида ўртача (3 йилда) 84,0-91,3 минг/га атрофида бўлиб, С-8290 навиникидан 1-2 минг/га фарқланган. Кўсаклар 50-60% очилганда дефолиация ўтказилиш белгиланган (19-24) вариантларда ҳақиқий кўчат қалинликлари ўртача 88,4-90,4% минг/га атрофида бўлиб, дала бўйича 89,8 минг/га ни ташкил этган. Бу охириги кўрсаткич С-8290 навиникидан 0,8 минг/га фарқланган холос.

Тадқиқотларда ўтказилган 3-тажрибада ғўза навларидан яна С-8290, Наманган-77, С-9090 ва Андижон-35 да кўсаклар фақат 30-40% очилганда дефолиация ўтказилиш белгиланган ҳолда С-8290 навининг вариантлари орасида 3 йилда ўртача кўчат қалинликлари 89,1-91,2 минг/га атрофида бўлиб, 1 ва 2 тажрибалардагилардан мутаносиб равишда 1,1-1,3 минг/га фарқланган (3-расм). Наманган-77 навининг вариантлар орасида ҳақиқий кўчат қалинликлари ўртача 88,4-91,9 минг/га атрофида бўлиб, дала бўйлаб ўртача кўрсаткичлари 90,4 минг/га ни ташкил этган ва С-8290 навидан 1,7 минг/га фарқланган.

**3-расм. Ғўза навларинини ҳақиқий кўчат қалинликлари (минг/га),
(3-тажриба)**

Тадқиқотларда нисбатан юқори кўрсаткичларга эга бўлган С-9090 ғўза навининг ҳақиқий кўчат қалинликлари бошқа навларникидан деярли фарқланмаган [6].

ХУЛОСА

Демак, олинган натижалар бу навнинг биологик хусусиятларига боғлиқ бўлгани кузатилади. Шундай экан С-9090 навнинг ҳақиқий кўчат қалинликлари вариантлар орасида 3 йилда ўртача 89,1-90,1 минг/га атрофида бўлиб, дала бўйлаб ўртачаси 89,0 минг/га тенг бўлгани аниқланган. Қолаверса, бу охириги кўрсаткич С-8290 навиникидан 1,7 минг/га, Наманган-77 никидан 1,4 минг/га ва Андижон-35 никидан эса 0,3 минг/га га камроқ бўлгани аниқланган. Тажрибадаги Андижон-35 навининг вариантлар орасидаги ҳақиқий кўчат қалинлиги 3 йилда ўртача 87,5-91,3 минг/га атрофида бўлиб, далада ўртачаси 89,3 минг/га тенг

бўлган. Демак, тажрибаларда ўрганилган ғўза навларининг ҳақиқий кўчат қалинликлари аввало йиллар қайтариқлар ва вариантлар орасида катта фарқланмаган демак, олинган кўшимчалар кўчат қалинликларининг фарқига эмас, дефолиантларнинг таъсирида бўлганлиги исботланди.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ

1. Абдурахманов У.З., Тешаев Ш.Ж., Тешаев Ф.Ж. Ғўза кўсакларининг физиологик етилишида дефолиациянинг таъсири. Монография – Тошкент: Наврўз, 2018. –Т. –Б.140.

2. Тешабоев Ш., Ахмаджонова Ш., Равшанова Г. Ўғитлар меъёрлари ва кўчат қалинликларининг ғўзанинг ўсиши ва ривожланишига таъсири.. Евразийский журнал академических исследований. 2022, 2(12), 167–170. извлечено от <https://in-academy.uz/index.php/ejar/article/view/5714>

3. Абдуманнобович Д.Ж. Ғўзанинг кўчат қалинлигини пахта ҳосилига таъсири. 11th - International Conference on Research in Humanities, Applied Sciences and Education Hosted from Berlin, Germany <https://conferencea.org> Feb. 27th 2023. <file:///C:/Users/user/Downloads/28.pdf>

4. Sultanbek Allanazarov, Madaminjon Ubaydullaev, Jasurbek Komilov. Effect of Weeding on Cotton Weight Per Boll and Cotton Yield Depending on Seedling Thickness of Medium Fiber.Cotton Varieties BIO Web of Conferences 78, 03012 (2023)DOI:https://www.bioconferences.org/articles/bioconf/abs/2023/23/bioconf_mtsitvw2023_03012/bioconf_mtsitvw2023_03012.html

5. Madaminjon Ubaydullayev. G'o'zada defoliatsiya o'tkazishning maqbul me'yor va muddatlari. "Monografiya" Farg'ona-2021,"Al-Ferganus" nashriyoti ISBN: 978-9943-7706-6-9. –Т. –Б.158.

6. Teshaev F.J., Ubaydullayev M.M. Farg'ona viloyatida parvarishlangan o'rta tolali g'o'za navlarida yangi defoliantlarning maqbul me'yor va muddatlarini ilmiy aniqlash. "Oziq-ovqat xavfsizligi: milliy va global muammolar" ilmiy jurnali (№ 2024/3) 69-73 betlar.

7. Teshaev F.J., Ubaydullayev M.M. Farg'ona viloyatining o'tloqi-saz tuproqlari sharoitida ekilgan chigitlarning unb chiqishini aniqlash. Xorazm Ma'mun akademiyasi axborotnomasi jurnali., //2024 №11/1. 347-350 betlar.

8. Teshaev F.J., Ubaydullayev M.M., Ibragimov A. Optimizing defoliation to enhance yield in medium fiber Cotton varieties. Journals International Journal of Biological Engineering and Agriculture. Vol. 3 No. 3 (2024): JULY. 158-163 pp.

9. Тешаев Ф. Ж., & Убайдуллаев М. М. (2020). Определение эффективных норм новых дефолиантов в условиях лугово-солончаковых почв Ферганской области при раскрытии коробочек 50-60% сортов хлопчатника С-8290 и С-6775. Актуальные проблемы современной науки, (5), 62-64.

10. Убайдуллаев М.М. Научное обоснование эффективности дефолиантов на хлопковом волокне экспериментально выращенного сорта хлопка. Актуальные проблемы современной науки. № 1 (142) 2025 г. ISSN 1680-2721. 71-75 ст.

2026-yil, iyul. №7-son.

Mas'ul muharrir: Beglayev Uchqun

Musahhih: Boltayev Nurali

Sahifalovchi va dizaynerlar: Normurodov Sarvar,
Sharipov Shoxruh

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Agrobiznes, fan va texnologiyalar" ilmiy-amaliy elektron jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul hisoblanadi. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga murojaat qilish mumkin. Ilmiy maqolalar, reklama, hikoya va boshqa ilmiy-ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

Elektron pochta: licht-1989@mail.ru

Jurnalning telegram manzili: t.me/agrobiznes_elektronjurnal

Telefon raqami: +998939018320, +998934393000

Jurnal rasmiy sayti: <https://www.agrobiznesjournal.uz>

"Agrobiznes, fan va texnologiyalar" ilmiy-amaliy elektron jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 30.11.2024-yildagi №364/5-sonli qarori bilan 08.00.00-Iqtisodiyot fanlari bo'yicha, 08.05.2025-yildagi №370/5-sonli qarori bilan 06.00.00-Qishloq xo'jaligi fanlari bo'yicha "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga kiritilgan.

"Agrobiznes, fan va texnologiyalar" ilmiy-amaliy elektron jurnali 2023-yil 23-maydan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **C-5669225** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №083688

**Manzilimiz: Toshkent viloyati, Qibray tumani,
Universitet ko'chasi, 2-uy**